
REVIEWS | RECENZIJE

Mateja Kurir: ARHITEKTURA MODERNE IN DAS UNHEIMLICHE. HEIDEGGER, FREUD IN LE CORBUSIER.

Ljubljana: Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko, 2018.

ISBN: 978-961-7014-14-3.

UDC: 141.78:72

Študija Mateje Kurir *Arhitektura moderne in das Unheimliche. Heidegger, Freud in Le Corbusier* že v naslovu zasega soodnos filozofije in arhitekture, kakršen prestopa arhitekturno teorijo in se giblje v smeri filozofije arhitekture (Schwarte, Derrida), ki ni zgolj umetnostno-zgodovinska disciplina (Baumberger), marveč sega v presečišče filozofije in arhitekture. Če filozofija govori o temelju, mestu, kraju, poti, prostoru, točki, liniji, smeri in hiši, arhitekturo vodi, določa in razpostavlja ἀρχή: to vodilno, obvladujoče, gospodujoče.

Kot nas pouči Grimmov slovar, beseda »unheimlich« merodajno vstopi v nemški jezik in sčasoma postane ena najbolj uporabljanih besed ob prelomu 18. stoletja, nadomesti besedo »ungeheuer«, ki je zatonila v znanstveniško rabo. Sledi tega dogajanja nam pušča raba nemških predromantikov in romantikov, medtem ko pretanjena študija Mateje Kurir na eni strani predoča rabo Martina Heideggra od *Biti in časa*, prek predavanj *Uvod v metafiziko* in *Hölderlinova*

himna »Der Ister«, do spisov *Gradnja Prebivanje Misljenje* in *Pesniško prebiva človek*, na drugi strani pa strukturirano razgrinja rabo besede pri Sigmundu Freudu, Jacquesu Lacanu in drugih.

Najpovednejše v pripovednem loku študije je razvitje, ki sledi Heideggrovi rabi in privede do besede *das Unheimliche* kot prevoda za *deinon*, *deinotaton* v stajanki Sofoklejeve *Antigone*. Čeprav so Friedrich Hölderlin, Rudolf Otto in drugi ponudili drugačne prevodne rešitve, Heidegger, sledeč Reinhardtovemu in Novalisovemu namigu, da je *filozofija domotožje, gon, biti povsod doma*, prestopi numinozno (Otto), silno in neznansko (Hölderlin) ter za določilo *tujosti na Zemlji* (Trakl) izbere *das Unheimliche*. Avtorica suvereno zastavi soočenje s poglavitnim »terminom« iz *Biti in časa, das Dasein*, pri čemer je očitno neprestano razvijanje in premeščanje konstelacij, ki jih Heidegger vsakič zastavi drugače.

542 Če *das Unheimliche* sovpada z obeležjem moderne arhitekture, kot temeljno in vodilno razpoloženje dobe, je po izzvenenju začetne polnosti sveta Akropole mogoče zaslediti poskuse obnove in preнове arhitekturnega, ki – najsi gradi sakralno (*Pantheon*) ali profano (*Panoptikon*) – s svetom svetega ne ve kaj početi, a tudi ne izhaja več iz prebivanja samega, marveč v njegovo igro stopi tehnično, inženirsko, načrtojuče, kakršno je v arhitekturi udomovljeno kot risbo prestopajoči jezik gradnje in kakršno znotraj nje preostaja, tako se zdi, kot edina dediščina »prehajanja iz nebivajočega v bit« (Platon).

Dom–prebivanje–domačnost je sklop, ki tvori podlago omenjenih razpravljanj: zdi se, da se arhitektura in filozofija v osnovi ne razlikujeta, kolikor gre za postavljanje mere, ki je vsakokrat različna, a vseeno ista: ubranost končnega prebivanja na zemlji, pod nebom, med smrtniki in bogovi.

Das Unheimliche nastopi iz zabrisa in izbrisa tovrstne ubranosti, kot »sodobno« *Unvordenkliche* (Schelling) prestopa geometričnost, sprevidnost vnaprej izdelanih rešitev, ki naj bi jih arhitektura in filozofija prinesli: ugodje, udobje, urejenost, na hrbtni strani breztemelja in brezdanjosti. Govor o takšnem izvoru, *archephasis*, mora sam misliti na to in iz tega, o čemer je govor: zgodovinsko dogajanje ni zgolj grško ali nemško, vzhodno ali zahodno, tok tistega, *kar bi moralo ostati skrito, a je vseeno prišlo na dan* (Schelling, Freud), je, da se *ničesar ne naučimo težje, kot proste rabe lastnega* (Hölderlin, Allemann). Lastno lastnega ni vnaprej dana lastnost domačnega in domačijskega,

brezdomovinskost nedomačnega tiči v nesprejemanju končnosti in smrtnosti kot Heglove pozitivne neskončnosti. Zato naj zaključim z besedo mojstra Plečnika, glasnika *architecture perennis*: »Čas [...] se boji piramid.« (Hrausky)

Aleš Košar